

УДК 159.9

Дзьобак О. - ст. гр. БП-41

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

ОСОБЛИВОСТІ СТАНОВЛЕННЯ ПСИХОЛОГІЇ В УКРАЇНІ В ХХ ст

Науковий керівник: к.психол.н., доцент Семенів Н.М.

Українські психологи в ХХ столітті прагнули розробляти свій гуманістичний напрям. Формальні постановки питання про долю цього напрямку (іманентність саморозвитку, самостворення і т. ін.) приводили до нехтування змістовою, ціннісною стороною психічного життя людини, а це позбавляло гуманізм його серцевини. Саморозвиток і самоствердження можуть бути спрямовані й до зла, погорди, всездозволеності.

Створення Українського інституту психології відбулося з ініціативи Г.С.Костюка. Він був його першим директором і тривалий час обіймав цю посаду. Перу Костюка належить багато праць із провідних питань психологічної теорії, історії психології. Під його керівництвом було створено підручник "Психологія" для педінститутів, який неодноразово перевидавався.

Г.С.Костюк особливо наголошував, що ігнорувати суб'єкт, суб'єктивне у психічній діяльності означає відривати що діяльність від її носія. Він стверджував наявність психологічних закономірностей, які не можуть бути зведені до закономірностей фізіологічних або соціальних. Це відкриває можливість побудови справжньої наукової психології. Костюк зосереджувався також на проблемі розвитку, підкреслював наскрізну ідею всесвітньої психології "Спочатку було діло" (тобто вчинок), конкретизував це положення розробкою принципу діяльності. У теорії розвитку психіки він поглиблював ідею "саморуку", ініціативи, творчої активності, що приводить його до відшуку психологічних джерел особистості. У своїх визначних працях Г.С.Костюк заклав методологічні підвалини певної системи психології.

Теоретичні проблеми психології розроблялися у зв'язку та на основі історії світової та вітчизняної психологічної думки. Широке дослідження з цих питань було розпочато в 50-х роках за ініціативи та під керівництвом Г.С.Костюка. Досліджувалася переважно історія вітчизняної психології XVII — XIX століть. Велику заслугу мав П.М.Пелех — надзвичайно ерудований вчений, який уперше підняв психологічну спадщину Києво-Могилянської академії та дав їй глибоке тлумачення на тлі становлення світової психології.

Створений в Інституті психології АПН України авторський колектив з історії вітчизняної та всесвітньої психології підкреслив культурологічний аспект становлення психологічних знань, покладаючи в основу тлумачення цього становлення принцип учинку та вчинковий осередок, який разом із цим виступає традиційним логічним осередком психологічних систем різних історико-культурних епох. Вийшло друком шість книг з історії всесвітньої психології (В.А.Роменець), в яких охоплено найважливіші її періоди та регіони від найдавніших часів до початку ХХ ст. Належне місце тут займає вітчизняна психологія.

В останнє десятиліття поживалася розробка засадничих питань методологічних проблем психології. О.В.Киричук запропонував концепцію систем-носуб'єктивного підходу до об'єкта психолого-педагогічних досліджень, убачаючи в цьому альтернативу безсуб'єктивності підходу, що позбавляє людину права на вільний вибір життєвого шляху, індивідуальне самовираження, саморозвиток, творчість.